

Otázka: Společnost a stát v dějinách myšlení

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): Marťoula

- **Teorie společnosti a státu v antické/středověké/ renesanční a moderní politické filosofii**
- **Vývoj sociologie a politologie jako vědy**

1) Antickáteorie společnosti

Politická filosofie - disciplína, která zkoumá povahu a cíle politické činnosti z filosofických hledisek.

Zaměřuje se na: společenská uspořádání, formy vlády, obecné pojmy (spravedlnost, svoboda, moc..)

Antičtí sofisté (Sokrates)

- století př. n. l.
- Pozornost obracejí od problému světa ke společenským a politickým otázkám
- Témata, kterými se zabývají: povaha zákonů, vedení obce..
- Zakladatelé politické filosofie

Antičtí klasikové (Platon, Aristoteles)

- století př. n. l
- Otázky: jak spravedlivě uspořádat společnost?

Platon

- Dílo: Ústava – společnost jako jeden velký jedinec
- Duše je složena ze tří částí = společnost je celek složen ze tří částí

= rozumová část – vládci – filosofové, ctností je moudrost – nejdokonaleji poznají co je dobré pro obec

= Vůle – strážci – statečnost – jsou určeni k ochraně a k boji

= Žádostivost – třída výrobců – úměrnost – zajišťuje materiální potřeby obce

- Pokud jsou všechny tři složky naplněny à společné dobro + náplň nejvyšší ctnosti – SPRAVEDLNOST
- Cíl: spravedlnost

Aristoteles

- Cíl: dosažení co největšího dobra pro co největší počet členů obce (= demokracie)
- Poznání: Nelze stanovit jediný správný model správy obce, je třeba zohlednit tradice a přírodní podmínky

Helénismus

- 4 - 1. století př. n. l

Polybios z Megapole

- Cyklická teorie vývoje

= dějiny jsou koloběhem ústav

- prvotní chaos - vládně nejistota a právo silnějšího à 2. monarchie lidé si zvolí nejmoudřejšího - rodové nástupnictví přechází v tyranii à několik mocných svrhává z trůnu vládnoucí generaci - * 3. Aristokracie -> 4. Oligarchie - vláda nejbohatších à demokracie

= neustále dochází k rozkvětu a následně k úpadku (cyklické opakování)

2) Středověká teorie společnosti

Scholastika - vrcholná fáze středověké filosofie a teologie. Snaha racionalizovat pravdy křesťanské věrouky. Metoda středověkého bádání + vyučování na středověkých školách.

- Státní zřízení: křesťanská feudální monarchie

= koncepce trojího lidu - společnost rozdělena na 3 stavy

- Duchovenstvo (kněží, mnichové)

= zajišťuje náboženskou spásu všech stavů

- Panský stav (vyšší a nižší šlechta)

= zajišťuje výkon světské moci a spravedlnosti, dbá na ochranu před vnějším i vnitřním nepřítelem

- Poddaní (zbylé části společnosti - řemeslníci, obchodníci..)
- = jejich povinností je zajišťovat materiální potřeby všech

Augustinus Aurelius

- Dílo: O boží obci

= dějiny = zápas dvou neviditelných obcí (obec božská/obec pozemská - zlá)

= Lidé se do obcí rozřazují dle lásky k bohu (dobro)/ lásky k sobě samému (zlo)

= Souboj mezi dvěma obcemi → osvobození lidský duší u Posledního soudu

- Predestinace - někteří jedinci jsou od Boha z milosti předurčení k spasení .
- Lineární vývoj lidstva = směřuje k Poslednímu soudu
- = směřuje k nezvratným naplněním a konečným cílům

Tomáš Akvinský

- Lidé jsou tvorové společenší (Aristoteles - zoónpoliticon - tvor společenský) + potřebují vedení

= Král má být obrazem boží vlády nad světem

| Strana 4 | Odkaz:

<https://studijni-svet.cz/spolecnost-a-stat-v-dejinach-mysleni-maturitni-otazka-zsv/>

- = nejvyšší církevní představitelé mohou zvolit krále

3) Renesanční a novověká politická filosofie

Renesance

- 14-16. Století
- Snaha o nové spojení antiky a křesťanství + nový důraz na člověka a jednotlivce

Utopistické teorie

- Utopistický socialismus - vznik na základě úpadku a transformace feudálního systému, nárůst chudoby, zločinnosti a jiných negativních důsledků
- Utopisté chtěli svých sociálních experimentů dosáhnout poklidnou cestou. S revolucí ještě nepočítali.

Thomas More

- Dílo: Utopie
- = dílo se odehrává ve vysněné, ideální (neexistující) společnosti.
- = dílo dalo název samotnému termínu - utopie.

Tommaso Campanella

- Významný představitel utopického socialismu

- Dílo: Sluneční stát

= ideální církevně politický stát

Jan Ámos Komenský

- Komenského premisa - celková náprava musí vycházet z nápravy jednotlivce, tedy jeho lepším a komplexním vzděláním a výchovou.

Niccoló Machiavelli

- Dílo: Vladař
- = rady, kterými by se měl ideální vládce řídit
- = činnost vládce podřízena obecnému blahu státu
- = vládce = silný, obratný a energický politik
- = pro dosažení cíle má využít chytrosti, lstivosti, činnosti na úkor vl. štěstí
- = ctnost vladaře: schopnost a síla k jednání

Erasmus Rotterdamský

- Humanismus (představitel)
- nový pohled na lidskou přirozenost + křesťanství
- = ideál člověka = neustále mravní sezdokonalování + křesťanská zbožnost doplněná antickou vzdělaností
- Díla:
- O výchově křesťanského vladaře - vládce = ctnostný služebník vlastního lidu
- Chvála bláznovství - kritika mravů doby a chování mnichů

Novověk

- 17 a 18. Století

Hugo Grotius

- Teoretik přirozeného práva
- Člověk = spolupracující bytost

= člověk je od přírody společenský tvor – spolupráce s ostatními mu přináší užitek

Thomas Hobbes

- Lidé následují své pudy a žádosti

= sobectví, zášť a závist → válka všech proti všem → nouze a osamělost

- -> * Teorie společenské smlouvy – vznikla kvůli vlastnímu přežití
- = vysvětluje fungování společnosti na základě dobrovolné dohody svobodných jedinců
- Ideální státní zřízení: Absolutní monarchie – vynucení poslušnosti, ochrana člověka před jeho vl. přirozeností → mír a pořádek v zemi

John Locke

- Stát má chránit práva (život, svoboda, majetek) člověka

- Tolerance (především náboženská)
- Zájmy veřejné - ochrana života, svobody i obecného blaha občanů

= tyto zájmy je třeba chránit a prosazovat veřejným způsobem - kompetence vlády

- Zájmy soukromé - spása vlastní duše

= v kompetenci každého jedince = nezasahování státu

Jean Jacques Rousseau

- Původní lidská přirozenost je dobrá a nezkažená
- Mravnost upadá ve chvíli, kdy si lidé začnou činit nároky na zemi, která původně patřila všem
- Vlastnictví - panství - stát à útlak a zkáza lidské přirozenosti
- Společenská smlouva = obecná vůle - zdroj zákonné vlády

Charles Louis de Montesquieu

- = zastánce svobod a politických práv jedince
- = 3 základní formy vlády
- Republikánská forma vlády se zakládá na národní suverenitě.
- Monarchie nesmí být ustanovena absolutisticky, nýbrž kromě vládce musí připouštět ještě jiné instituce.
- Despotická forma vlády, která spočívá výhradně na násilí a na pohrdání veškerými zákony a institucemi = musí být odmítnuta

4) Moderní politická filosofie

- století
- Modernizace a průmyslová revoluce řada změn
- = zánik tradičních společenských vazeb (komunita vesnice - velká rodina)

Auguste Comte

- Společnost, kterou lze popsat a analyzovat: Společnost řízená vědeckou elitou odpovědnou za pokrok

John Stuart Mill

- Teorie politického liberalismu

= důraz kladen na nedotknutelnost svobody a majetku jednotlivce

= ochrana - hlavní funkce státu

- Forma státu: zastupitelská demokracie
- Politický a ekonomický liberalismus

= lid - rovnější hlasovací právo + kontrolní moc

Adam Smith

= otec ekonomického a politického liberalismu

= svobodné podnikání, volná konkurence, státem co nejméně regulovaný trh

Claude Henri de Rouvroy de Saint - Simon

Charles Francois Marie Fourier

Robert Owen

Karl Marx (přidal se později)

- Nové podmínky - nové problémy (chudoba dělnictva)
- Revoluce - volnost, rovnost a bratrství
- Socialističtí autoři (výše uvedeni) - právo na práci + životní minimum + majetková rovnost

Demokracie a totalitní režimy

- století
- Světové války - střet demokracie/totalitní režimy

Totalitní režimy (Nacismus a komunismus)

= cíl: absolutní kontrola, všech oblastí individuálního i společenského života

= Ideologie, která totalitní společnost ovládá, zdůrazňuje povinnost občana podřídit se zájmu celku a státnímu zájmu

= občané jsou vůči státu v podřadném postavení a pravidelně bývají rozdělováni do různých

| Strana 10 | Odkaz:

<https://studijni-svet.cz/spolecnost-a-stat-v-dejinach-mysleni-maturitni-otazka-zsv/>

skupin s odlišným přidělem práv (podle etnického, třídního původu..)

Demokracie

= moc většině

= Svobodné volby

= pluralismus - více stran udávajících se o naši přízeň

= Dělbá politické moci (zákonodárná, výkonná soudní)

= Respektování lidských práv

Politologie jako věda

- a 20. století
- Politologie = společenská věda zabývající se studiem politiky a politických problémů (využívá poznatků sociologie, psychologie)

Sociologie jako věda

- Začátek 19. století
- je společenská věda zkoumající sociální život jednotlivců, skupin a společností.
- Auguste Comte